

Asia: VN/19831/2023

Työrauhalainsäädännön kehittäminen - luonnos hallituksen esitykseksi työehtosopimuslain, työriitojen sovittelusta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä

Suomen työrauhalainsäädäntö on auttamattomasti vanhentunut ja sen uudistamiselle on korkea aika. Nykytilassa poliittisia ja myötätuntotyötaisteluita ei rajoiteta käytännössä millään tavoin eivätkä laittomista työtaistelutoimista määrättävät seuraamukset ehkäise laitonta toimintaa. Hallitusohjelmassa ja hallituksen esityksessä on lähtökohtaisesti aivan oikein tunnistettu asiakokonaisuudet, joiden osalta sääntelyä on välttämätöntä päivittää.

Suomi elää viennistä, josta noin puolet on teknologiateollisuuden yritysten tekemää. Vanhentunut työrauhalainsäädäntömme ei kuitenkaan tue kansainvälisillä markkinoilla toimivien vientiyritystemme menestymistä. Keskeisiä kilpailijamaitamme huomattavasti löyhempi työrauhasääntely ei myöskään lisää maamme houkuttelevuutta investointiympäristönä. Globaalien arvoketjujen vakaus ja ennustettavuus sekä työmarkkinoiden häiriötön toiminta tulee varmistaa, jotta Suomi menestyy kansainvälisessä kilpailussa.

Esitys työrauhalainsäädännön uudistamiseksi on erittäin tarpeellinen, joskin toteutustavoiltaan osin puutteellinen ja epätäsmällinen. Työnantajajärjestöt EK, Suomen Yrittäjät ja KT ovat jättäneet 18.10.2023 yhteisen eriävän mielipiteen työrauhakysymyksiä käsitelleen työryhmän mietintöön. Teknologiateollisuus ry yhtyy kaikilta osin eriävässä mielipiteessä todettuun, minkä lisäksi Teknologiateollisuus ry lausuu erikseen säännöskohtaisissa perusteluissa.

Nykytilan ja sen arviointi

1 luku - Asian tausta ja valmistelu

2 luku - Nykytila ja sen arviointi

-

Yleisperustelut - luvut 3-6

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamisvaihtoehdot

-

8 a § [myötätuntotyötaistelun rajoitukset]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Myötätuntotyötaisteluiden aiheuttamat vahingot erityisesti vientiteollisuudelle ovat tuntuvat. Viennille kriittisissä logistisissa kohteissa toteutetut työtaistelut ovat heikentäneet suomalaisten vientituotteiden toimitusvarmuutta ja aiheuttaneet mainehaittaa suomalaisille yrityksille. Suhteellisuuden vaatimus myötätuntotyötaisteluilta on tärkeä uudistus.

Jotta myötätuntotyötaistelu olisi lainvastainen, sen aiheuttamilta vahingollisilta seurauksilta edellytettäisiin lakiluonnoksen mukaan ilmeistä epäsuhtaisuutta tavoiteltavaan päämäärään nähden. Suhteettomuuden kynnyks muodostuu siten liian korkeaksi ja sen määritelmä jää epäselväksi, joten vaatimus epäsuhteen ilmeisyydestä tulee poistaa.

Säännöskohtaisissa perusteluissa epäsuhtaisuuden tarkastelukriteerit asettuvat kohtuuttoman korkealle. Erityisesti tämä koskee tilanteita, joissa arvioidaan vahingollisten seurausten vaikutuksia pääriidan ulkopuolisiin tahoihin. Lähtökohdan tulisi olla se, että myötätuntotyötaistelulla ei aiheuteta vahinkoa pääriidan ulkopuolisiin tahoihin, joilla ei ole suoraa vaikutusvaltaa itse pääriidan ratkaisemiseen.

Toisaalta myöskään pääriidan työnantajatahoon kohdistuvat vahingot eivät saisi olla kohtuuttomia. Suhteettomuuden arvioinnissa tulisi huomioida paremmin pääriidan luonne: mikäli kyse olisi esimerkiksi yrityskohtaista työehtosopimusta koskevasta asiasta, työtaistelun toteuttamistavan tulee olla huomattavasti maltillisempi kuin valtakunnallista työehtosopimusta koskevassa asiassa.

8 b § [Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Suomen tärkeimmissä kilpailijamaissa poliittista työtaisteluoikeutta on pääsääntöisesti rajattu. Vientiteollisuuden näkökulmasta esitetty uudistus on siten tervetullut askel oikeaan suuntaan. Poliittiset työtaistelut voivat aiheuttaa merkittävää haittaa työnantajille ja muille ulkopuolisille tahoille, joilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa työtaisteluiden syihin tai ratkaisuun. Poliittista työtaisteluoikeutta on supistettava vähintään Suomen keskeisten kilpailijamaiden tasolle.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan työnseisauksen enimmäiskestoksi 24 tuntia. Ehdotuksen mukainen enimmäiskesto on liian pitkä ja voi teollisuuden luonteesta riippuen aiheuttaa merkittävästi pitkäkestoisemman haitan liiketoiminnalle. Esimerkiksi prosessiteollisuuden kolmivuorotyössä 24 tunnin työnseisaus voi aiheuttaa tuotantoon käytännössä useamman päivän tauon, kun tuotantoprosessi joudutaan ajamaan vuorokaudeksi alas, ja uudestaan ylös keskeytyksen jälkeen. Enimmäiskesto tulee rajata niin, että työtaistelusta johtuvat häiriöt yrityksen toiminnalle saavat kestää enintään sallitun enimmäiskeston verran.

Muiden työtaisteluiden kuin työnseisauksen osalta enimmäiskestoksi ehdotetaan kahta viikkoa. Kahden viikon työtaistelun mahdollistaminen muun kuin suoranaisten työnseisauksen keinoin ei ole perusteltua, vaan mahdollistaa työnseisausta koskevien rajoitusten kiertämisen. Esimerkiksi kahden viikon ajan toteutettu voimakas jarrutus tai lähes täydellinen työstä kieltäytyminen aiheuttaa yritykselle merkittävää vahinkoa. Poliittisten työtaistelujen enimmäiskesto tulee rajata korkeintaan muutamaan tuntiin, kuten esimerkiksi Tanskassa on tehty. Tämän enimmäiskeston tulee koskea yhtäläisesti niin työnseisausta kuin muitakin työtaisteluita.

Poliittiset työtaistelurajoitukset kohdistuvat ainoastaan työehtosopimukseen sidottuihin. On ensiarvoisen tärkeää välttää tilanne, jossa poliittisia työtaistelurajoituksia kierrettäisiin keskusjärjestöjen järjestämällä työtaisteluilla, joihin jäsenyhdistysten jäsenet osallistuvat näennäisesti ilman jäsenyhdistyksen myötävaikutusta. Hallituksen esityksessä tulisi tältä osin nimenomaisesti korostaa aktiiviseen työrauhavelvollisuuteen sidottujen työntekijäyhdistysten valvontavelvollisuutta, ja tarvittaessa tuomita hyvityssakko valvontavelvollisuuden rikkomisesta.

Lain perusteluissa on myös otettava selkeämpi kanta siihen, että enimmäiskestoja koskevia rajoituksia ei kierretä pilkkomalla poliittisia työtaisteluita näennäisesti pienempiin osiin. Yhtä tosiasiallisesti samaa kokonaisuutta koskevaa asiaa kohtaan ei voi järjestää yhtä useampaa enimmäiskeston täyttävää poliittista työtaistelua.

9 § [Hyvityssakko]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Hyvityssakkojen taso on jäänyt oikeuskäytännössä muutaman tuhannen euron tasolle, eikä hyvityssakoilla ole siten preventiivistä vaikutusta laittomiin työtaisteluihin. On kannatettavaa, että hyvityssakon ylärajaa korotetaan ja lainsäädäntöön kirjataan enimmäismäärän lisäksi myös vähimmäismäärä. On kuitenkin huolehdittava, että korotukset heijastuvat myös tulevaan oikeuskäytäntöön. Tämän vuoksi lain perusteluissa on tuotava täsmällisemmin esiin kriteerit, joilla varmistetaan koko hyvityssakkoasteikon hyödyntäminen tuomioistuimissa.

10 § [Hyvityssakkoon tuomitseminen]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Esitysluonnoksen mukaan hyvityssakko voidaan erityisestä syystä tuomita vähimmäismäärää pienempänä tai jättää kokonaan tuomitsematta. Tältä osin lain perusteluihin on avattava

selkeämmät kriteerit sille, milloin mainittu erityinen syy on käsillä. Poikkeusmahdollisuus ei saa johtaa siihen, että oikeuskäytännössä poikkeuksesta muodostuu sääntö.

Pykälän hyödyntäminen hyvityssakon kiertämistarkoituksessa tulee myös estää siten, että työntekijäyhdistykset eivät voi järjestää laittomia työtaisteluita alayhdistystensä kautta niin, että hyvityssakkoa tämän vuoksi alennetaan tai jätetään kokonaan tuomitsematta. Näissä tilanteissa tulee korostaa emoyhdistysten valvontavelvollisuuden merkitystä ja tarvittaessa tuomita yhdistykset vastaamaan solidaarisesti 9 §:n mukaisesta hyvityssakosta.

Lakiin lisättävät otsikoinnit

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

7 § Ilmoitus työnseisauksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Ennakoilmoitusvelvollisuuden ulottaminen poliittisiin ja myötätuntotyötaisteluihin on perusteltua. Kuitenkin näiden osalta ilmoitusajaksi esitetään vain seitsemää päivää, kun taas tavallisessa työehtosopimusta koskevassa työtaistelussa ilmoitusaika on 14 päivää ennen työtaistelun aloittamista. Poliittinen ja myötätuntotyötaistelu tulevat usein työnantajalle suurempana yllätyksenä kuin työehtosopimusneuvotteluita koskeva työtaistelu, minkä vuoksi ei ole perusteltua säätää ennakoilmoitusaikaa tätä lyhyemmäksi, vaan vähintään yhtä pitkäksi.

Työtaistelusta tulisi ehdotuksen mukaan ilmoittaa työtaistelun piirissä olevalle työnantajalle vain mahdollisuuksien mukaan. Todennäköisesti työtaistelun järjestävät tahot tietävät, millä työpaikoilla työtaistelut tullaan järjestämään, jolloin kriteeri mahdollisuuksien mukaan ilmoittamisesta on tarpeeton.

8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vastaavat huomiot suhteellisuuden arvioimisesta kuin edellä työehtosopimuslain myötätuntotyötaisteluita koskevassa 8 a §:ssä pätevät myös tässä. Kuitenkin työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimien edellytyksistä annetussa lakiluonnoksessa myötätuntotyötaistelun rajoitukset koskisivat ainoastaan tilanteita, jossa pääriidan tarkoituksena ei ole työehtosopimuksen solmiminen. Tämä ei ole perusteltu eikä oikeudenmukainen ratkaisu.

Ehdotettu sääntely tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi myötätuntotaisteluihin yksittäisen yrityksen painostamiseksi yrityskohtaisen työehtosopimuksen tekemiseen ei kohdistuisi minkäänlaista vaatimusta toimenpiteiden suhteellisuudesta. Siten sääntelyllä ei voitaisi estää esimerkiksi joulukuun 2021 kaltaista tilannetta, jossa AKT ry pysäytti kaikki Suomen satamat vaikuttaakseen toisen alan yksittäisessä yrityksessä käytävään yrityskohtaiseen työehtosopimusneuvotteluun.

Jotta järjestäytymättömät työnantajat saisivat yhtä laajan suojan myötätuntotyötaisteluilta kuin järjestäytyneet, näiden tulisi liittyä työnantajaliiton jäseneksi tai solmia yrityskohtainen työehtosopimus. Tätä ei voida pitää perustuslain turvaaman järjestäytymisvapauden, omaisuudensuojasta johdetun sopimusvapauden eikä yhdenvertaisuuden näkökulmasta hyväksyttävänä lopputulemana. Työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimien edellytyksistä annettavan lain mukaiset myötätuntotyötaistelun rajoitukset tulee olla yhtä laajat kuin työehtosopimuslaissa.

8 b § Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vastaavat huomiot kuin edellä työehtosopimuslain poliittisia työtaisteluita koskevassa 8 b §:ssä pätevät myös tässä.

8 c § Työtaisteluoikeus virkasuhteessa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

18 a § Hyvitys

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vastaavat huomiot kuin edellä työehtosopimuslain hyvityssakkoa koskevissa 9 ja 10 §:ssä pätevät myös tässä. Lain perusteluissa on tuotava täsmällisemmin esiin kriteerit, joilla varmistetaan koko hyvityssakkoasteikon hyödyntäminen tuomioistuimessa ja vältetään sen alentamista tai tuomitsematta jättämistä koskevien poikkeusmahdollisuuksien käyttäminen liian kevein perustein.

18 b § Hyvityksen rahamäärän tarkistaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

3 luvun 6 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Seuraamus on tärkeä uudistus, jolla alleviivataan sitä, ettei laittomaan työtaisteluun osallistumista hyväksytä. Lakiluonnoksen puute on kuitenkin se, että hyvitys voisi tulla tuomittavaksi vain yleisessä tuomioistuimessa myös työrauhavelvollisuuden piirissä. Tältä osin tulisi mahdollistaa hyvityksen tuomitseminen myös työtuomioistuimessa. Lakiluonnosta olisi muutettava myös siltä osin, että

hyvitys voitaisiin tuomita uudelleen korotettuna niissä tapauksissa, joissa työntekijä jatkaa samaan laittomaan työtaisteluun osallistumista toistuvasti.

4 luvun 9 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Lakimuutosten tulee astua voimaan kokonaisuudessaan samanaikaisesti ja viimeistään 1.7.2024, nykyisten työehtosopimusten voimassaoloajoista riippumatta.

Helle Minna

Aromaa Jaakko-Juhani
Teknologiateollisuus ry